

Үндэсний зөвлөлийн 2010 оны 6 дугаар сарын
24-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн батлав.

ОЛБОРЛОХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫН САНААЧЛАГЫГ МОНГОЛ УЛСАД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ДУНД ХУГАЦАА (2010-2014 ОН)-НЫ СТРАТЕГИ

Нэг. Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачлагыг улс орнуудад нэвтрүүлж байгаа нь

1. Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачлага (цаашид “ОУИТБС” гэх)-ыг 40 гаруй орон дэмжиж, 20 гаруй улс хэрэгжүүлж байгаагийн дотор хөгжингүй орнуудаас Норвег Улс орж байна. НҮБ-ын Ерөнхий ассамблейн 2008 оны чуулганаар энэхүү санаачлагыг дэмжин, гишүүн орнуудыг даган мөрдөхийг уриалсан тогтоол гаргасан. Тус санаачлагын удирдлага, аргазүйгээр хангах үүрэг бүхий Олон улсын Удирдах хороо, Нарийн бичгийн дарга нарын газар ажиллаж байна. Олон улсын баталгаажуулалтаар 2 улс санаачлагын “шаардлага бүрэн хангасан орон” гэсэн үнэлгээ авчээ.

Хоёр. ОУИТБС-ыг Монгол Улсад хэрэгжүүлсэн бодлого, үйл ажиллагаа, түүний үр дүн

2. “Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай санаачлагыг дэмжих тухай” Засгийн газрын 2006 оны 1 дүгээр тогтоолоор санаачлагад Монгол Улс нэгдэн орсныг зарлан, тус санаачлагыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий Үндэсний Зөвлөлийг Ерөнхий сайдаар ахлуулан байгуулсан. Мөн энэхүү санаачлагыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй ажлын хэсэг байгуулж ажиллуулсан. Үндэсний зөвлөл, ажлын хэсэг энэхүү санаачлагыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж ирлээ.

3. Засгийн газар, компани, иргэний нийгмийн 3 талын оролцооны хүрээнд тус санаачлагыг хэрэгжүүлэх талаар хамтран ажиллах санамж бичгийг 2007 оны 4 дүгээр сард байгуулж, ажлын төлөвлөгөө батлан хэрэгжүүлж ирлээ. Компанийн материаллаг төлбөрийн, Засгийн газар материаллаг орлогын тайлан гаргах маягт боловсруулан батлуулж, түүндээ 1 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулан мөрдөж байна. Дэлхийн банкны дэргэдэх Итгэлийн сангаас 2 удаа буцалтгүй тусламж авч, өдөр тутмын ажлыг хариуцах Ажлын албыг 2007 оны 6 дугаар сард байгуулан ажиллаж байна. Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын орон нутгийн салбар зөвлөлийг нийслэл, 11 аймагт байгуулан ажиллаж байна.

4. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48.10-т “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тухайн жилд борлуулсан бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, улсын болон орон нутгийн төсөвт төлсөн татвар, төлбөрийн хэмжээг дараа оны 1 дүгээр улиралд багтаан нийтэд мэдээлнэ” гэж заасан нь компанийн тайлан гаргах эрхзүйн үндэс болж байна. “Чиг үүрэг батлах тухай” Засгийн газрын 2007 оны 80 дугаар тогтоолоор төрийн захиргааны төв, орон нутгийн байгууллагуудын санаачилгын талаархи хүлээх чиг үүргийг тодорхойлж өгсөн. Тайлан гаргах сургалтыг 20 гаруй удаа зохион байгуулж, бүс, аймгийн чуулга, орон нутгийн зөвөлгөөн, хөрөнгө оруулагчдын чуулга, оролцогч талуудын хурал, салбарын мэргэжилтний зөвөлгөөн зэрэг олон нийтийг хамарсан олон тооны арга хэмжээнд ажлын хэсгийн гишүүд, ажлын албаны зохицуулагч оролцож, мөн төвийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлээр санаачлагыг сурталчлан таниулж байна. ОУИТБС-ын талаар товхимол, тайлан, хуанли, гарын авлага, телевизийн баримтат кино зэрэг материал бэлтгэн олон нийтэд хүргэж, веб сайт англи, монгол хэл дээр ажиллуулж, тогтмол баяжуулж байна.

5. Улсын болон орон нутгийн төсөвт татвар, төлбөр хэлбэрээр компанийн материаллаг төлбөрийн 2006 оны тайланг 64 компани, 2007 оны тайланг 102 компани, 2008 оны тайланг 113 компани, 2009 оны тайланг 121 компани тус тус гаргасны дотор газрын тосны бүтээгдэхүүн хуваах гэрээтэй компаниудаас хоёрхон компани орж байна. Улсын болон орон нутгийн төсөвт хүлээн авсан материаллаг орлогын тайланг Сангийн яам 2006 онд 134 компанийн нэрээр, 2007 онд 186 компанийн нэрээр, 2008 онд 186 компанийн нэрээр, 2009 онд 363 компанийн нэрээр тус тус гаргаж тайлагналаа. Монгол Улсын ОУИТБС-ын 2006, 2007, 2008 оны оны тайланг гаргаж хэлэлцэн баталлаа.

6. Монгол Улс ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлж байгаа байдалд олон улсын баталгаажуулалт хийгдэж, 2010 оны 4 дүгээр сарын 15-нд хуралдсан Олон улсын Удирдах хорооны хурлаас манай улсыг “шаардлагыг хангахад ойртсон орон” гэж дүгнэн шаардлага хангаагүй байгаа 5 үзүүлэлтийг 6 сарын хугацаанд биелүүлэх хугацаатай үүрэг өгөөд байна.

Гурав. Дунд хугацааны стратеги боловсруулах үндэслэл, шаардлага

7. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх талаархи ололтоо бататгах, тайлангаар илэрсэн зөрүүний учир шалтгааныг тогтоож авлигаас сэргийлэх, уул уурхай, газрын тосны үйлдвэрлэл эрхэлдэг бүх компанийг тайланд хамруулах, орон нутгийн төсвийн орлого, түүний дотор хандивыг бүрэн тайлагнуулдаг болгох, төрийн захиргааны холбогдох байгууллагын үүрэг, хариуцлагын тогтолцоог тодорхой болгох зэрэг шаардлага тулгарч байна. ОУИТБС-ыг хэрэгжүүлэх талаар зарим ахиц дэвшил гарч байгаа ч санаачлагын зарчим, шалгуурт заасан шаардлагыг бүрэн хангах, сүүлийн үед олон улсын байгууллагаас дэвшүүлж байгаа тус санаачлагыг өргөжүүлэх талаархи бодлогыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна. Компани, төрийн захиргааны байгууллага, иргэний нийгэм зэрэг оролцогч байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх хэрэгтэй байна. Эдгээр нь ОУИТБС-ыг Монгол Улсад хэрэгжүүлэх дунд хугацаа (2010-2014 он)-ны стратеги боловсруулах үндэслэл, шаардлага болж байна.

Дөрөв. Дунд хугацааны стратегийн эрхэм зорилго, стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны зорилт

8. Энэхүү дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн эрхэм зорилго нь ОУИТБС-ын зарчим, шалгуурыг Монгол Улсад бүрэн хэрэгжүүлж хангах явдал мөн.

9. Энэхүү эрхэм зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дор дурдсан стратегийн зорилтыг дэвшүүлж байна:

9.1. ОУИТБС-ын эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх;

9.2. Тайланд хамрагдах хүрээг өргөтгөж, зөрүүг илрүүлэх, илэрсэн зөрүүг арилгах зөвлөмжийг уг санаачилгын зарчимд нийцүүлэн үргэлжүүлэн хэрэгжүүлэх;

9.3. Санхүүгийн бодит дэмжлэгийг бий болгох;

9.4. Улс төрийн хүсэл сонирхол, иргэний нийгмийн хяналтыг нэмэгдүүлэх;

9.5. ОУИТБС-ын хүрээнд цаашид орлогын зарцуулалт, тусгай зөвшөөрөл, байгаль орчны нөхөн сэргээх ажил, гэрээний ил тод байдлыг хангах чиглэлээр өргөтгөх талаар олон улсын түвшинд гарч байгаа саналыг судалж хэрэгжүүлж эхлэх;

9.6. Чадавхийг бэхжүүлэх.

10. Дээрх стратегийн зорилтуудыг дараахь үйл ажиллагааны зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлнэ:

10.1. “ОУИТБС-ын эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.1.1. ОУИТБС-ын талаархи олон улс, гадаад орны эрх зүйн ололт, туршлагыг судалж ажлын хэсэг, Үндэсний зөвлөлд танилцуулах;

10.1.2. Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын тухай хуулийн төсөл болон холбогдох хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах;

10.1.3. уул уурхай, газрын тосны үйлдвэрлэлээс улсын болон орон нутгийн төсөвт материаллаг орлого бүрдүүлдэг төрийн захиргааны болон орон нутгийн байгууллагын үүрэг, хариуцлагын тогтолцоог бий болгох эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх;

10.1.4. Засгийн газар, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан эрх зүйн баримт бичгийг судалж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төсөл боловсруулах;

10.1.5. Төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагууд уг санаачлагыг хэрэгжүүлэх хамтын ажиллагааны оновчтой хэлбэрийг сонгон ажиллах.

10.2. “Тайланд хамрагдах хүрээг өргөтгөж, зөрүүг илрүүлэх, илэрсэн зөрүүг арилгах зөвлөмжийг уг санаачилгын зарчимд нийцүүлэн үргэлжүүлэн хэрэгжүүлэх” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.2.1. Олон улсын баталгаажуулалтын дүн, зөвлөмжийг цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх;

10.2.2. ОУИТБС-ын зарчим, шалгуур, түүнийг Монгол Улсад хэрэгжүүлсэн дүн, цаашид өргөжүүлэх чиглэлээр компаниуд, иргэний нийгмийн байгууллага, иргэдэд мэдээлэл тогтмол өгч байх;

10.2.3. Аж ахуйн нэгжээс гаргасан болон Засгийн газрын тайланд аудит хийлгэх ажлыг тухайн онд нь багтаан зохион байгуулах;

10.2.4. Тайлан гаргах маягт, зааврыг нөхцөл байдалтай уялдуулан шинэчилж байх;

10.2.5. Үндэсний зөвлөлийн хуралдааныг тогтмолжуулах;

10.2.6. тайлан гаргаагүй, эсхүл буруу гаргасан аж ахуйн нэгж, төрийн захиргааны байгууллагын удирдлага, албан тушаалтны талаар нийтэд тогтмол мэдээлж, хариуцлага тооцож байх;

10.2.7. Монгол Улсын ОУИТБС-ын тайлангаар гарсан зөрүүг улс, компанийн нэрээр мэдээлж, иргэний хяналтыг бий болгох;

10.2.8. Тайлангаар гарсан зөрүүний шалтгааныг илрүүлэх шалгалт хийх хуулийн этгээдийг хууль тогтоомжид тусган батлуулж ажиллах;

10.2.9. Тайлангийн зөрүүг шалгах чиглэлээр иргэний нийгмийн байгууллагатай хамтарсан хяналтын механизмыг бий болгон хэрэгжүүлэх.

10.3. “Санхүүгийн бодит дэмжлэгийг бий болгох” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.3.1. Монгол Улсын ОУИТБС-ын нэгдсэн тайлан гаргах аудитын зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх;

10.3.2. Монгол Улсын ОУИТБС-ын нэгдсэн тайланд ороогүй аж ахуйн нэгжүүдийн тайланд тулгалт хийх, тайлангийн зөрүүг шалгах, зөвлөгөө авах зэрэг зардлыг улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх;

10.3.3. ОУИТБС-ын ажлын албаны зардлыг хандивлагч нарт үргэлжлүүлэн тавьж санхүүжүүлэх төсөл хэрэгжүүлэх;

10.3.4. Тус санаачлагыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг авах чиглэлээр банк, санхүү, компанийн төлөөлөлтэй харилцаа холбоо тогтоон хандивлагч олж хамтран ажиллах.

10.4. “Улс төрийн хүсэл сонирхол, иргэний нийгмийн хяналтыг нэмэгдүүлэх” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.4.1. ОУИТБС-ын талаар хэрэгжүүлж байгаа ажлын дүн, цаашдын зорилтын талаар Засгийн газар, Улсын Их Хуралд танилцуулж холбогдох чиглэл авч байх;

10.4.2. ОУИТБС-тай холбоотой чиг үүрэг бүхий төрийн захиргааны төв, орон нутгийн бүх шатны байгууллагын удирдлага, холбогдох ажилтны чиг үүрэгт энэхүү санаачлагын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлыг тусгадаг болох;

10.4.3. Үндэсний зөвлөл, Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг тавигдаж байгаа зорилт, нөхцөл байдалтай уялдуулан шинэчилж, үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулах;

10.4.4. Санаачлагын хүрээн дэх хууль тогтоомж, шийдвэрийн биелэлтийг шалгаж тайлагнадаг болох.

10.5. “ОУИТБС-ын хүрээнд цаашид орлогын зарцуулалт, тусгай зөвшөөрөл, байгаль орчны нөхөн сэргээх ажил, гэрээний ил тод байдлыг хангах чиглэлээр өргөтгөх талаар олон улсын түвшинд гарч байгаа саналыг судалж хэрэгжүүлж эхлэх” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.5.1. Ашигт малтмалын газар, Нээлттэй нийгэм форумас хэрэгжүүлж байгаа ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн “Ажиглагч” төслийг түшиглэж, 2011 оноос туршилтын тайлан гаргаж Үндэсний зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцэн нийтэд ил тод мэдээлэх арга хэмжээ авах;

10.5.2. Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн зардал, тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжийн байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн тайланг нийтэд мэдээлдэг болгох ажлыг 2011 оноос эхлэн холбогдох яамтай хамтран хэрэгжүүлэх;

10.5.3. Тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжүүдээс орон нутгийн төсөвт төлж байгаа татвар, төлбөрийн орлогын зарцуулалтын тайланг гаргаж төвд мэдээлэхийн хамт 2011 оноос эхлэн аймаг, сумын Засаг даргын Тамгын газар нийтэд мэдээлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах;

10.5.4. Уул уурхайн үйлдвэрлэл, бүтээгдэхүүний борлуулалт, экспорт, хөрөнгө оруулалтын ил тод байдлыг хангах арга хэмжээг судалж 2012 оноос туршилтын журмаар Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамтай хамтран хэрэгжүүлж эхлэх;

10.5.5. Газрын тосны бүтээгдэхүүн хуваах гэрээнүүдийн ил тод байдлыг хангах эрх зүйн орчныг судалж 2011 оноос туршилтын журмаар Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамтай хамтран хэрэгжүүлж эхлэх;

10.5.6. Монгол Улсын ОУИТБС-ын дэлгэрэнгүй тайланг хураангуй хэлбэрт оруулж нийтэд сурталчилж байх.

10.6. “Чадавхийг бэхжүүлэх” стратегийн зорилтын хүрээнд:

10.6.1. Компанийн болон Засгийн газрын тайлан гаргах, нийтэд мэдээлэх зорилготой сургалтын одоогийн хэлбэрийг өргөтгөж, “сургалтын модуль” боловсруулж хэрэгжүүлэх, ажлын байранд түшиглэсэн сургалт явуулах зэргээр тайланг үнэн зөв гаргах, мэдээлэх чадавхийг бэхжүүлэх;

10.6.2. Үндэсний зөвлөл, ажлын хэсгийн гишүүдэд зориулсан мэдээлэл, үйлчилгээг өргөжүүлж, мэдлэг чадавхийг бэхжүүлэх ажлыг төлөвлөгөөтэй явуулах;

10.6.3. санаачлагад хамтран оролцогч болон сонирхогч иргэний нийгмийн төлөөлөлд иргэний хяналт, бодлогод нөлөөлөх арга, хэлбэрийн талаар хамтран ажиллах;

10.6.4. компанийн засаглал, хариуцлагатай уул уурхай хөгжүүлэх чиглэлээр холбогдох төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллах;

10.6.5. ОУИТБС-ын ажлын албанд аудитын тайлангийн тулгалт хийх, тайлангийн зөрүүг илрүүлэх үүрэг бүхий орон тоо бий болгох, үйл ажиллагааны чадавхи бий болгох;

10.6.6. ОҮИТБС-ын үндсэн зарчим, шалгуур, түүнийг Монгол Улсад хэрэгжүүлж байгаа онцлог, үр дүн, бусад улсад хэрэгжүүлж байгаа үр дүнг харьцуулан судлах, түүнийг нийтэд мэдээлэх чадавхийг иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээллийн ажилтнуудад бий болгож, энэ ажлыг гэрээгээр хэрэгжүүлэх;

10.6.7. Монгол Улсаас ОҮИТБС-ын олон улсын Удирдах хороонд сонгогдсон төлөөллийн үүргийг сайн гүйцэтгэж, цаашид байнгын төлөөлөлтэй болгон ажиллуулах хэмжээнд хүртэл чадавхжуулах бодлого баримтлах;

10.6.8. Сонирхогч аудитын компаниудад зориулсан “олон улсын баталгаажуулалт хийх чадавхи”, “Монгол Улсын нэгдсэн тайланд биеэ даасан аудит хийх чадавхи” бий болгох төрөлжсөн болон эчнээ сургалт зохион байгуулах, энэ чиглэлээр олон улсын Нарийн бичгийн дарга нарын газарт санал тавих;

10.6.9. ОҮИТБС-ын мэдээлэл, сурталчилгаа явуулах, оролцогч талуудын харилцааны асуудлыг шинжлэх чадавхи бий болгох.

11. Дунд хугацааны стратегийн хүрээнд дэвшүүлсэн стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлнэ.

12. Стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны зорилт нэг бүрийн шалгуур үзүүлэлтийг ажлын алба боловсруулж, ажлын хэсэг баталж мөрдөнө.

13. Дунд хугацааны стратегийн хэрэгжилтийг ажлын хэсэг үнэлж дүгнэн Үндэсний зөвлөлийн хуралдаанд жил бүр тайлагнана.

14. Энэхүү дунд хугацааны стратегийн бодлогын баримт бичигт оролцогч 3 талын зөвшилцсөнөөр нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

- о О о -